

P V B.

VERGILII MARONIS OPE ra, quæ quidem exstant, omnia:

CVM IVSTIS ET DOCTIS IN BYCOLICA.
Georgica, & Aeneida, Commentarij Tib. Donati & Servij Honorati,
summaturae ac fide à Georgio Fabricio Chemnicense
primo collectio & emendatio.

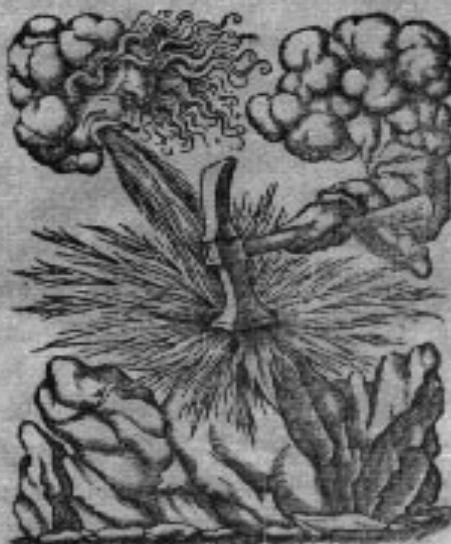
ACCRESERVNT IISDEM, PROBI GRAMMATICI, POMI
ponij Sabini, Phil. Beroaldi, Ioan. Hartungij, Iod. Vrlichij, Georg.
Fabricij, Bonfinis, Ioan. Ludouici Viuis, Adriani Bar-
landi, Scaliotum, Annotationes
utilissimæ.

Omnia ab innumeris mendis vindicata; quedam etiam ex Autographis
non solum calligata.

Ex de la dicitur del 92° M. LUDOVICI LUCII, authoris d'au-
tore, Basileensis Academie
Professorie.

Vobis in lectione remittit reverentia
INDICE.

f. autem de m. et
+ autem de m. et
etiam conformal Conspectus
sit 640 p. com. in fol. 176
Francisco Naldonato.

Cum Cef. Maiell. gratia & privilegio.

BASILEÆ,
PER SEBASTIANVM
HENRICETRI.

I N P. VERGILII MA- RONIS BUCOLICA. L. DIOMEDES GRAMMATICVS, DE ortu Bucolici carminis.

BUCOLICA dicuntur poēmata, carmine pastorali composita. Instituta autem sunt, sicut quidam putant, in Laconia; vel (ut alii) in Siciliā: nam inter Lacedaemonios & Siculos, varia fuit conditio. Sed quod ad Laconas pertinet, hec eorum fuit origo. Quo tempore, aduentante Xerxe in Græciam, omnes, desertā Laconiā, metu barbarorum perterriti, in diuersas partes fugille dicuntur; & cùm virginē timore lateret: ex hoc enenisse, vix eo die, quo solitus erat chorus virginum Diana Caryatidi hymnum canere, nemo ad solenne sacrificium insuenerit. Tunc itaq; pastores, ex rure in vibem conueniunt; & ne ritus sacrōrum interrumpetur, pastorali carmine compōsito, Deo honorem celebraverunt: vnde etiam *hymnus* dicitur. ¶ A' Sicilus autem origo quae trahitur, haec est. Antequam Hiero rex Syracusias expugnaret, mox Sicilia laborabat, varijs & assiduis ceremonijs Dianam placantes, finē malis insuenerunt: eandē Iyen cognominauerunt, quasi soluericem malorū. Inde res in consuetudinē tracta est: vt greges rusticorū theatrū ingredierētur, & victoriā tancarē. Habitū vero huiusmodi videbatur. Erat panis magnus, omnium ferarum imagines complexus, cum vino & sole leguminum: omnis generis: erat corona in capite, & in manus pedum clavatum. atq; ita vīctorum omnium fores multitudine carmine circuibat vīctoriam, quam adepti fuerant, canebant; & de eo sole limina frugibus spargebant. Nonnulli & in Italiā, & in Lydiā, & in Aegyptū, translīste creduntur: quos Lydiastas & Bucoliantas appellārunt. Quoniam est & alia opinio: circum pagos & oppida, solitos suisse pastores, compōsito carmine, precari pecorum, & frugum, omniumq; rerum prouentū: atq; inde in hunc diem manere nomen, & ritum Bucolicorū. Putant autem quidam, hoc carminis primū Daphnū composuisse; deinde alios complures; inter quos Theocitū Syracusanū, quem nostet initiatū.

II. SERVII MAVRI HONORATI GRAMMATICI, in Bucolica Maronis, Commentariorum liber.

BUCOLICA, ut ferunt, dicta sunt à custodia boum, id est, ab *reptitoribz*: p̄cipua enim sunt animalia apud rusticos, boues. Huic autem carminis origo varia est. Nam alij dicunt, pro tempore, quo Xerxes Persarum tex inuasit Græciam, cùm omnes intra muros latearent, nec possent more solito Diana sacra persoñi, peruenisse ad montes Laconias rusticos, & in eius honorem hymnos dixisse. vnde natum carmen Bucolicum, etas posterior elimauit. Alij dicunt, Orestes, cùm Diana Fastitidis simulachrum, raptum ex Scythia adueheret, & ad Siciliam esset tempestate deatus, completo anno, Diana festum celebriſſe hymnis, collectis nautis suis, & aliquibus pastoribz conuocatis, & exinde peruanisse apud rusticos consuetudinem. Alij, non Diana, sed Apollini Nomio, consecratum carmen hoc volunt, quo tempore Admeti regis pauit armenta. Alij, rusticis numinibus à pastoribz dicatum hoc assertunt carmen: vt Pari, Faunis, ac Saryris. ¶ Et hic est huius carminis titulus. Qualitas autē hoc est, scilicet humilis character. Tres enim sunt characteres; humilis, medius, grandiloquus: quos omnes in hoc inuenimus Poëtā. Nam in Aeneide grandiloquū habet; in Georgicis medium; in Bucolica humilem: pro qualitate negotiorum, & personarum. Nam personae hierustice sunt, simplicitate gaudenets; scilicet à quibus nihil altum debet requiri. Adhibetur autem ad carmen bucolicum: quod debet quattro pēde terminare partem orationis, quā pes sūlit dactylus, meliorem efficit versum: vt,

Nos patria finis, & dulcia.

Primus etiam pes, secundum Doratum, dactylus esse debet, & terminare partem orationis: vt, *Tityre.* Quām legem Theocitū vehementer obseruat: Vergilius non aēdō. Ille enim, in paucis versibus ab illā ratione deviavit: hic, eam in paucis fecit. Terentianus, cūm de hoc me tro doceret:

*Plurimū hoc posset Sicule telluris alumnū:
Noxlet ruris eo peior Maro.*

Et Raudili sumptus, nato Venus alma medetur.
Doliammo, Raudili luunt primaria ricti.
Cogunt Aeneas Dauni concurrere proela,
Palesseas necesse in se duci cingula Turno.

OCTAVI AVGVSTI IN
P. Vergili Maronis Aeneidem
versus.

Ergone supremis potuit vox improba verbis,
Tum dirum mandari nefas ergo ibit in igneis,
Magnaq; dolilio qui moriebat Asia Maronit
Ah scelus indigsum, solerat licet a diuis
Et poterat iurare oculi, nec parceret honori
Flamma sua? dictumq; operi seruabit amorem?
Puicher Apollo vena, Musa prohibete Latine,
Liber & alia Cetera succurrere: reflect in armis
Atleterat, vestri dociu per rara colonas.
Nam docuit, quid ver ageret, quid cogere esset.
Quid daret auxilium, quid bruma non sibini ferret,
Arbitra formauit, sociusq; ruribus rivot,
Caravat pectus, apibus sua castra diebas.
Hac dedit te percutit? ipsius si dicere fatesti.

Sed legum est fissa fidei: suprema voluntatis
Quod mandat, fieri q; iuber patere necesse est.
Frangatur potius legum veneranda potestas,
Quam tot congesitos nocteis diripi labores
Haferit una aera, supremaque verba parentis
Assumunt vigilasse suam. Si forte superbus
Errans in morte dolor, si lingua locuta est
Nescio quid turbante animo, consponit, sed aliis
Expugnat malis, odio languorit iniquit:
Si mentis causa fuit: iterum sentire ruinas
Troas fuit, iterum cogitare reddere voces,
Ardebit misere posse valerae dulioris Elysia
Tum sacrum solerat opus, tot bella, tot enes,
In cineres dabitis hora noctea, & perfidus error
Erebat huc Pierides date flumina cuncta sorores,
Expiant igneis, piuat Mara doctus ubiq;
In granisq; fai, stolidorumq; insudat orbis,
Et fatus posse fata nocent: quid iussit ille,
Sit resuisse neutrum: fatus est posse tempora viva,
Immbo sit eternum, resuere resonante Campana
Carmen, & in populo dia sub nomine novera
Laudent, rigit, placet, relegatur, amatur.

ARGUMENTA XII. LIBRORVM AENEIDOS.
XII. VERSIBVS COMPREHENSA.

Aeneas Primo Libycis appellitur oris.
Funera Dardaniz narrat fletusq; Secundo.
Tertius a Troia vectos canit aequore Teucros.
Quartus item miseræ duo vulnera narrat Elysia.
Manibus ad tumulum Quinto celebrantur honores.
Aeneam memorat visentem tartara Sextus.
In Phrygas Italianam bello iam Septimus armat.
Dat simul Aeneas socios Octauus, & arma.
Daunius expugnat Nono noua mœnia Troiz.
Exponit Decimus Thuscorum in littore pugnas.
Undecimo Rutuli superantur morte Camillæ.
Ultimus imponit bello Turni nece finem.

A D I L O N.

Primus habet, Libycam veniant ut Troes in urbem.

MODESTINI IVRIS CONSULTI. IN PRIMUM
Aeneidos librum, Argumentum.

Vir magnus bello, nulli pietate secundus,
Aeneas odijis Iunonis pressus iniquæ,
Italianam querens, Siculis erravit in vndis,
Iactatus tandem Libyz peruenit ad oras.
Ignarusq; loci, fido comitatus Achate,
Indicio matris regnum cognovit Elysia.
Quin etiam nebula septus peruenit ad urbem,
Arreptosq; vndis socios cum classe recepit.
Hospitioq; vsus Didonis cuncta benignæ,
Excidiu Troiz iussus narrare parabat.

SER. A RMA.] Multi parit
distracti, cur ab armis
Vergilius copertus: os
miseritatem ex hac sententiæ
affenire manifestum est, quam
confiteri, eni aliquid scampisse
principiū, sicurum præmissum est
vixi monstratum est. Per arma
autem brillat significat, ut est troz
poterat per se ipsam in armo, qui-

P. VERGILI M. ANEL.
DOS LIBER I.
Ille ego, qui quondam gracili modulatus auenit
Carmen, & egressus sylvis, vicina coegeri,
Ut quoniam audito pararent arua colono,
Gratum opus agricolis: atnun horrentia Marris
RMA virumq; cano, Troiz qui primus
ab oris
Italianam, fato profugus, Lauinaque ve-
nit

bunt bello primar, probel-
lo posuit: sicut togæ, quæ in
pace primar, pro pace ponis-
tar: si Cicerio: Cedant ar-
ma togæ: id est, bella pa-
ci. Per suæ rima armæ ad res-
galem honestam peruenit. Id
est Arma proposuit Vito,
sed tribui modis. id est, prius,
quod fuerant victricia iheri.
dò, quod

AVLII POMPO
NI SABINI GRAM-
MATICI CRUDITISSIMI, A
CULICEM COM-
MENTARIUS.

LVSINVS Octavius
Ad Orlavium Angu-
stum scribit gratias
dinem evanescit pastorem: qui
cum per astam sub arbore
quiesceret, & prope esset ser-
pens, Lefasus dormientem, ex-
les pastorum recitauit sombo.
qui ex parte falcis, serpente
incertem: ex calice, quae ige-
ris manu attriverat. falcis
absum fecit: cum difficile,
quod in fine apiculi lugiter.
T H A L I A] Unde exponunt
Magis. Musae, et sequitur AL-
CUNDA, filia faire Caeliet Ter-
ra, ut alii, Ioue & Memorie
quidam, quidam nonem af-
ferunt. **G R A C I L I** Thalia.]
hunc styllo. T E N V Z M.

qua se ludere dicit. **S E C U R O S** fractus.] Opus sibi un-
telle & petiula frusti amittere agerum frustum: quo Mi-
litis: 2 hore principis pectora occupaverat. **L A T O N A** & Ju-
nis ante a proles.] Inuocat Phedram, Latone & Ioue Ju-
nem: quid numeri est pectorum. sine in Lycei, sine in celo
Sol, sine in Parnasse, hoc ideo carnisculi, & Apollinis la-
dari. **S I V R** educat illum.] Puto intelligi, colet quod se-
pno colunt, famam, observatione & generatione narrantur.
Chimera, Lycia mons, qui flammam denit. ab eo labitur
Xanthus, qui descendit in Pythagoriam. Lyci ipsi peruen-
fari locum: cum aquam bibere Latona, illa sagittata,
cum prohibitus est Nereus pastor & socij, demissi suae her-
cules. Prope Xanthum est Latone templum, ubi quod alia di-
cipione Latona. Sed placet, ut de Lycei intellegat, & dicat:
Regio perfusa liquare Xanthi. Ese enim Xanthos erit Lyc-
e, & fluvio dñe: & Chimera, ibide cuncta quada.
Pleget, ut de cultu Apollinis intelligat: unde Lycia sciret.
Se v decus astrigerum.] scilicet est Sol in celo, & rati-
tus eius soli: fructu Parnassi. Parnassus mons est Phocys-
dis, in quo super est, sol matutinus iuxta, vel haui ipso, horro-
rem resistentibus faciens, enique jet: praecepti in formam hec-
cire eis: quo sonum voces multipliciter audiuntur. Iste est
Apollinis Delphici acutum: hic fors Castalium, Musa dedi-
catus: hic habitare Pieris, natio Thracia, unde Pieris
moni, & Pierides Musae. quidam Quintus dicit a filiis Pier-
isque cum Musa carentibus, omnia sunt. **P A T V L A**
fronte, id est, asperita. Proprii formam hec, patulâ dicit,
id est, theatrali. Theatrum in media pandum, id est, con-
cauus est. **L I Q V I D U M** surum est, ut diuidatur aer, & pars, qui praedictus ruda Cestali fontis.
Castalius fontis, Caballina, & Liberris dicuntur: unde Musae
Libertates.

A S C E. **L**VSINVS, Octavius.] Sic ut in prefatione Sylvestre
suarum auxiliarum Papinius, & Homeris, & Maro, feuerunt
quedam quasi ingenui sui preludia: inter que Culicem ex-
presse commenuerunt, opus proscille lepidum, & in te tenu et
tenue gloria meum. Inter anniversaria enim vix quid
quam minus culice: attamen de coram aliis, ex modulis
Philosophie haustam consecutus, infraueni principi parado-
xum Pythagoricum, efferves videlicet etiam Culicem maner-
e probat pugni mortem resistare. Databat enim Pythagoras,
(ut in libro Pythagora iactis declaratur) annam eti-
mamq; esse in hominibus & in brutorum animis: ergo adeo, ut de

P. V E R G I L I I M A R O
NIS OPUSCULA AD
OCTAVIUM. CVLEX.

VASIMVS, Octavi, gracili modu-
lante Thalia:
Atq; ut araneoli tenuem formam
mus ornam,
Lufinus: haec propter Culicis sunt
carmina dicta:
Omnis ut historie per ludum consonet ordo,
Notitiae ducum voces: licet inuidus adsit.
Quisquis erit culpae locos Musamq; parasit:
Pondere vel Culicis leuior, famamq; feretur.
Posterioris granuore sono tibi Musa loquetur
Nostra: dabunt cum lecuros mihi tempora fractus:
Vt tibi digna tuo poliantur carmina lenis,
Latona, magni decus Iouis, aurea proles:
Phoebus erit nostri princeps & carminis autor,
Et recentine lyra fautor: sic educat illum
Alma Chimæro Xanthi periusa liquore:
Seu nemus Asteris: seu quæ Parnassia rupes
Hincq; hinc panaq; prepedit cornua fronte,
Castaliaq; sonans liquido pede labitur voda.

Vobis corpore, decisus in alter-
num corpus migrat. Vnde ori-
tur Culicis deploratio, cuius
ad inferos regnum manu de-
fendens iaceat iam ecclasi erant
recipi temere nondum posse-
runt: cum vidarentur adhuc
corpore obnoxij: quia non
duo obtinuerant legiones per-
pulentes. Quam rur tamq;
Vergilius Arund. L. L. deg-
priorum dogmata dicunt:

Nec ripas datur horrē-
das, nec rauca fluens.

I rāportare prius, quæ
sedibus ossa quietura.

Centum errant annos,
volitatq; hęc littora circum.

Tam debuum adenissi
flagna exoptata requiesca.

Inducat ergo in hoc Opera
respirans Culicis, à postore in-
terfecti: ab inferis, cō quādū
sepulchre esset, tediata, mo-
nūtis sepulchre ab ea implorā
simil occasione multa, que iam apud inferos procul eiderat,
rectam. Religio arguitur, facta à Calderino explicatur.
Ordo iugurte: O' Octavi, scilicet Angustie quem vul-
gi Oöttianum appellat, non habituat: id est, temuere
desirighmu opacenos magis pondoris: & hoc Thalia, id
est, Musa nostra, modulante, id est, modaliter dilecta:
aque formam iunius orsum, id est, contumacem tenuem,
id est, modicum, ut araneoli, id est, parvi cruenti. Nam per-
mit, Araneus dicitur, tela vero proprii, Aranea sed confusa
datur. Ordine autem tam rex, quam scripserit, inde
Ordinatur telas: ordinatur verba loquendo.) Lufi-
nus, inquit, haec proprie, id est, propria, haec carmina
minia sunt dicta Culicis, id est, de Culicis cōposita: ut omn-
nis ordo, id est, tonitrus historis, consonet, per ludum
(quo verbo dicuntur fidet, adhibimus) regat.) Notitiae
ducum voces: & ut voces, nominis ducum consoni ludo:
Voce sunt notitiae ducum quia (et dicit Flaviani) paulum
sepultus dilat in certe Celata virtus. Et alibit: Neque
si chariae silent, quod benefecit Mercede in tu-
leris, ex caeca. (Alii legunt, Nutricesque dicunt: aliis
Nutritas.) Voce iugur sunt nomina, aut matricis dicunt: lis
et ceteris ad sit. Quisquis enim patens culpae iucos,
scilicet mei, & Musam ferentur, id est, habebunt, leuior,
vel, id est, rati, pondere Culicis, & famam. Nostra Musa
Inquit tibi posterioris, id est, postmodum in granuore:
cum tempora dabut suetus lecuros, id est, sic crepifici
debet esse: aut soni significat, se ne ducit ergo suos frument
secuti percipere. Ut ubi dignatio,) Post propositionem fas-
cieni, aliqualem auotariorum, dicit enim frumenti, quod Phedram
erit carminis auditor, ex autem sumpta est ex meritis suorum
cui Apollo summi fauisse legitur: ut in bello Attisco, de jad-
infine s. Arsenio.

Actus haec carent, arcum intendebat Apollo.
Rogat ait Musarum festina Apollini celebrit. Ordo autem est,
O' Angustie, ut carmina scilicet nostra, poliantur, iuxta
renum, tibi, id est, ad iuvam laude, sensu dignato, scilicet ab
Apollo, id est, digne habito, capiunt enim pastinæ: vi Aen. 3.

Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo.
Phedrus, deus Latona, & ples aurea magni Iouis
erit princeps & auctor nostri carminis. & erit sautor,
lyra, id est, cithara, retinente, id est, annam arguere itenem
meam carente sine alia, scilicet Luna, sine foro. (Alii leg-
gunt, Luna, Alii intelligunt de Latona: & ultima legunt,) Sive
legunt

I N D E X.

nec sum adeo informis	20	omnis curæ casusq;	774	sed mihi vel tellus	788
nec te peniteat calamus	22	optata potuntur Troes	412	sed non augario	1476
deo videlicet semel fatis est	1050	quæ vitro fugiat lupus	100	sedibus habet in iudeam	628
neque enim faga	1262	P		sensibus hæc limis	36
nequeunt expleri corda	1264	Pallas quas condidit arces	14	si ad vitulam spectes	36
nelçia mens hominem fati	1503	pariter facta atque infesta	814	si que tu Corydonis	91
pibil hic nisi carmina	104	pedibus talaria nequit	820	sutorinus Alexis	91
hihil illæ deos	106	pedibus timor addidit alas	1262	sic canibus canulos similes	8
nibil inutis fas	596	pene simul tecum	110	fol crescentes decedens duplicat	
nobilis & fama	1185	pervarios casus	472		
non autim quicquid depondere	24	Pollio amat nocturnum	38	folia Sophocleo	96
non canimus furdis	115	populus Alcide gratissima	92	foritos loscit ignes	974
non ego credulus illis	113	potent quis posse videntur	916	fondent tibi munera nostra	22
non ego Daphnis	20	post mihi non simili	406	forte omnia veris	108
non hæc sine nomine	644	posthabui tamen illorum mea	85	spem vultu simulat	422
non me carminibus vincet	52	potes hoc sub casu	866	spes addita suscitat iras	1482
non Nostrum nec nos	48	proiecta vilius alga	91	spes pacificationes	1526
non omnes ayulta iunant	48	Q		spondeo ergo artis	1375
non omnia possimus omnes	104	Væ regio interris	476	litas casus renouare omnes	640
non vaquam grauis æra	8	que tibi que tali reddam	61	stat sua cuique dies	1500
noa vobis rege Latino	1152	quas peccas mihi	1306	stupet incisa turba	1164
nos aliquid nomen	550	qulamant	106	superias euadere ad auras	1002
nowis artes, noui pectora	514	quicquid in arte mea	1392	T	
nullis ille monetur	850	qui non mortalia pectora	664	Te iam septimo portat	510
tumeros meminit	114	quid non speramus amantes	98	tibi pro lcelero	614
zumina nulla preunt	1490	quid possit veteri	34	tot incassum fusos	1170
tunc animo opus	1020	quid tantum infans iuvat	644	toto vertice supra eik	1222
tunc ob sita misi	115	quin tu aliquid saken poties	28	trahit sua quenq; voluptes	34
tunc omne tibi stratum	115	quis enim modus adist amor	24	trus Tyrusq; mihi	500
tunc scio quid sit amor	100	quo moriatur ruis	1542	truncus inatum pinus	770
nusquam abero	628	quo nunc se proripit ille	32	tu decus omne tuus	60
nusquam tutæ fides	542	quo res cunq; cadent	636	tu maior tribi me æquum	56
O		quo te Meri pedes	108	tu mihi quodcunq;	394
O lax Dardanis	382	quibusnam doleris tibi	622	tu certere facta	1304
o mibi pecteritos	1308	R		tunc vero incumbant	1344
o mibitam longe	52	Eramq; ignarus	1328	tumidusq; nouo præcordia	1406
o pase graniora	418	res animos incognita	484	tunc iam regnat Apollo	48
o terque quartusq; beati	398	requies ea certa laborum	1214	V	
occultare capro	112	rumpantur ut illa Codro	88	Varium & mutabile	866
edit & ipse patet	1160	rumpere mortas omnes	1334	vigini pecoris coniugalq; dedit 10	
omnia ferre sub auras	564	S		vixit tu dignus	40
omnia fert ætas	115	Æpe ego longos	315	tria filius vietus	590
omnia longe quo simili	1416	scitum animis ignobile	408	volucres dimerberit auras	946
omniaq; ætra adiutor	1202	sceleræ ante alios	454	vos & Scyllæam tabiem	418
omnia vincit amor	124	scelus expendisse merentem	574	vuidus Hybernia	121

FINIS INDICIS PROVERBIALIVM
SENTENTIARVM.

BASILEÆ,
EX OFFICINA SEBASTIANI
HENRICPETRI. ANNO SA-
LTIS NOSTRIS
recuperata.

clo clo cilio
Mense Augusto.